

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

BIBLIOGRAFIJA ČEŠKE FRAZELOGIJE I PAREMIOLOGIJE LJUDMYLE I. DANYLENKO

Ljudmyla Ivanivna Danylenko (Людмила Іванівна Даниленко), doktorica filoloških znanosti, istaknuta ukrajinska bohemistica i slavistica¹, autorica je priručnika *Чеська фразеологія у пареміологія. Бібліографія джерел ХІХ – 20 років ХХІ ст. Česká frazeologie a paremiologie. Bibliografie pramenů 19 – 20. let 21. století* (Češka frazeologija i paremiologija). Bibliografija temeljena na izvorima od 19. do 20-ih godina 21. stoljeća) objavljenoga u Kijevu 2021. godine. Odluka o tiskanju Bibliografije donesena je u Institutu za jezikoslovlje „Oleksandr A. Potebnja” Ukrajinske akademije znanosti, a objavila ju je Izdavačka kuća „Dmitro Burago” (Видавничий дім

Дмитра Бурого). Recenzenti su prof. dr. sc. T. O. Černiš i doc. dr. sc. V. I. Jarmak.

Bibliografija ima ukupno 191 stranicu, a podijeljena na nekoliko dijelova.

U *Predgovoru* (Передмова, 5–9) autorica, kao prvo, naglašava da se slavenska frazeologija i paremiologija od samoga svoga početka razvijaju vrlo dinamično. Iako relativno nova lingvistička disciplina, frazeologija je odmah svoje osnovne jedinice počela proučavati i analizirati s različitih aspekata (strukturnog, gramatičkog, semantičkog; sinkronijskog i dijakronijskog). Počevši od druge polovice 20. stoljeća, slavenska se frazeologija obogatila mnogobrojnim radovima kako u okviru klasičnih lingvističkih paradigmi, tako i u okviru novijih pravaca – etnolingvistici, lingvokulturologiji, lingvopragmatici. Stoga se logičnom pokazala potreba za sastavljanjem bibliografskih priručnika. Prvi je popis frazeoloških radova, objavljenih u SSSR-u

¹ Lj. I. Danylenko docentica je na Katedri za slavensku filologiju Instituta za filologiju Kijevskoga nacionalnog sveučilišta „Taras Ševčenko” i vodeća znanstvena suradnica Instituta za jezikoslovlje „Oleksandr A. Potebnja” Ukrajinske akademije znanosti. Vrlo se aktivno bavi frazeologijom i paremiologijom.

od 1918. do 1961., sastavio V. M. Sergeev.² Slijede bibliografski podaci koje su prikupili članovi Samarkandske frazeološke škole L. I. Rojzenzon, M. A. Pekler, A. M. Bušuj. Od 60-ih do 80-ih godina prošloga stoljeća u Samarkandu je objavljeno šest publikacija s popisom frazeoloških radova.³

Krajem 20. stoljeća i početkom 21. objavljeni su prvi bibliografski priručnici slovačke⁴ i hrvatske⁵ frazeologije, dok je Ljudmila Stepanova sastavila prvu bibliografiju češke frazeologije s popisom radova u ko-

jima se frazemi promatraju s dijakronijskog aspekta.⁶

U daljnjem se tekstu *Predgovora* govori o dijelovima koji čine Bibliografiju. U njoj su pobrojena izdanja posvećena češkoj frazeologiji i paremiologiji objavljujivana od početka 19. do dvadesetih godina 21. stoljeća. Najstarija je publikacija iz 1804. godine, to je *Zbirka čeških poslovice* J. Dobrovskoga⁷. Materijal za Bibliografiju sakupljan je u raznim tiskanim i elektroničkim izvorima – časopisima, zbornicima i monografijama izdanim kako u Češkoj, tako i u drugim slavenskim zemljama. Od slavističke se periodike najčešće pojavljuju časopisi „Slavia”, „Slovo a slovesnost”, „Naše řeč”, „Časopis pro moderní filologii”, „Bohemistyka”, „Opera Slavica”, „Movoznavstvo”. Navode se radovi napisani na češkom, ukrajinskom, ruskom, bjeloruskom, poljskom, slovačkom, hrvatskom, srpskom, bugarskom, makedonskom, njemačkom i engleskom jeziku s time da se prvo donosi azbučni popis radova na ćirilici, a zatim abecedni popis radova na latinici. Predstavljena je

² Сергеев, В. Н. (1964) *Библиографический указатель литературы по фразеологии, изданной в СССР с 1918 по 1961 г. Проблемы фразеологии. Материалы и исследования*. Наука. Москва – Ленинград, 255–317.

³ Usp. jedan od njih: Бушуй, А. (1987) *Библиографический указатель по фразеологии. Вып. 6. Основные вопросы теории фразеологии*. Самаркандский госуниверситет имени Алишера Навои. Самарканд, 41–42.

⁴ *Bibliografija slovenskej idiomatiki, frazeologije a paremiologie*. (1992) Ed. Peter Ďurčo a kol. Komisia pre výskum frazeológie pri Slov. komitáte slavistov. Bratislava, 112 s.

⁵ Fink Arsovski, Željka, Barbara Kovačević, Anita Hrnjak (2010) *Bibliografija hrvatske frazeologije i CD s popisom frazema analiziranih u znanstvenim i stručnim radovima*. Knjigra. Zagreb, 98 + 714 s. [Objavljena je i e-knjiga istih autorica koja obuhvaća radove do zaključno 2015. godine: *Bibliografija hrvatske frazeologije. Frazeobibliografski rječnik*. (2017). Knjigra. Zagreb, 969 s.; prim. autorice.]

⁶ Stěpanova, L. (1998) *Historie a etymologie českých rčení. Bibliografie pramenů*. Karolinum. Praha, 132 s.

⁷ Dobrovský, J. (1804) *Českých Přejslowj Zbjrka / po wydánj Mistra Jakuba Srnce a Františka Ondřeje Hornýho wnowě rozmnožená [a úwodem opatřena od Josefa Dobrowského a Antonjna Pysselyho]*. Jan Herrle. W Praze. 96 s.

ukupno 1451 bibliografska jedinica. Bibliografski je dio podijeljen na pet dijelova.

1. Prvi dio donosi bibliografske podatke o monografijama i tematskim zbornicima radova (*Монографії. Тематичні збірники*, 10–30); bibliografske jedinice od 1. do 138. Tu se mogu naći knjige jednoga autora ili više njih, zbornici radova s izlaganjima sa znanstvenih skupova, doktorske disertacije. Uz nešto manje od trećine naslova priložena je kratka informacija o njima pisana na jeziku rada (ukrajinski, ruski ili češki). Npr.:

Даниленко Л. І. *Національно-культурна семантика чеської фразеології*. Київ: Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, 2000. 176 с.

У монографії досліджено форми і способи вияву етнокультурної атрибуції чеських фразеологізмів, зокрема з власними назвами, етнонімами, національними реаліями, а також деякі ідеографічні класи (природа, час, побутова сфера) в контексті етнічної культури. Шляхом зіставлення чеських і українських фразеологізмів виявляються особливості національної фразеологічної номінації.

Krejčí P. *Bulharská a česká publicistická frazeologie ve vzájemném srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 100 s.

Práce představuje souhrn poznatků a zjištění, k nimž autor došel na základě analýzy idiomatických a frazeologických jednotek excerpovaných z bulharských a českých publicistických textů v období let 2001 až 2005.

2. Drugi dio sadržava popis rječnika (СЛОВНИКИ, 31–48); bibliografske jedinice od 139. do 250. Navedeni su jednojezični i višejezični frazeološki rječnici te rječnici (zbornici) poslovice (s češkim kao polaznim ili kao ciljnim jezikom). Nešto više od trećine rječnika popraćeno je kratkom informacijom na češkom ili ruskom jeziku. Npr.:

Bittnerová D., Schindler F. *Česká přísloví: soudobý stav konce 20. století*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1997. 315 s.

Kniha obsahuje více než 5700 přísloví, která se vyskytují v České republice. Přísloví jsou řazena podle zjištěné frekvence a odrážejí jejich současný repertoár. Dobrou orientaci poskytuje rozsáhlý rejstřík, který navíc umožňuje seskupovat přísloví do nových souborů podle jednotlivých shodných klíčových slov.

Čermák Fr., Hronek J., Machač J. a kol. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. Výrazy neslovesné*. Praha: Academia, 1988. 511 s.

Menac A., Dorotić Sesar D., Kuchar R. *Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik s indeksom čeških i slovačkih frazema*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog

fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1998. 151 s.

3. U trećem je dijelu popis članka vezanih za temu češke frazeologije i paremiologije (Statii, 49–153). On je tematski podijeljen na devet skupina.

3.1. Prva se odnosi na faze formiranja i istraživanja češke frazeologije i paremiologije (Етапи становлення и дослідження чеської фразеології і пареміології, 49–56); bibliografske jedinice od 251. do 323. Npr.:

Mrhačová E. Przysłowia dawniej i dziś. *Bohemistyka*. 2012. R. 12. Nr 1. S. 61–70.

3.2. U drugoj su članci koji obrađuju opća pitanja vezana za teoriju i praksu (Загальні питання теорії і практики, 57–74); bibliografske jedinice od 324. do 506. Npr.:

Даниленко Л. І. Фразеологія vs. пареміологія: проблема термінологічного розмежування в сучасній лінгвістиці. *Rossica Olomucensia. Časopis pro ruskou a slovanskou filologii*. Vol. LVII. Č. 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. S. 28–42.

3.3. Treća se bavi povijesno-etimološkom i dijalektološkom problematikom (Історико-етимологічні та діалектологічні студії, 75–84); bibliografske jedinice od 507. do 655. Npr.:

Мокиенко В. М. Из истории фразеологических германизмов в

чешском языке (культурологема *pověsit co na hřebík*). *Славянское языкознание: покидая XX век...*

К XIV Международному съезду славистов (Охрид, 10–16.09. 2008) / под ред. А. Д. Дуличенко. (Slavica Tartuensia XIII). Tartu: Universitas Tartuensis, 2008. С. 314–321.

3.4. U četvrtoj su članci na temu biblijske frazeologije i paremiologije (Біблійна фразеологія і пареміологія, 85–90); bibliografske jedinice od 656. do 703. Npr.:

Čermák Fr. Frazeeologie a biblická etika. Kolokabilita lexémů *dobrý a zlý* a povaha přísloví. *Frazeeologické štúdie II* / ed. P. Ďurčo. Bratislava: Esprima, 1997. S. 5–17.

3.5. Članci pete skupine problematiziraju jezičnu sliku svijeta u interpretaciji češke frazeologije i paremiologije (Мовна картина світу в інтерпретації чеської фразеології і пареміології, 91–103); bibliografske jedinice od 704. do 827. Npr.:

Krejčí P. Frazeeotvorná báze “mytologie, nadpřirozeno”. *Srbská frazeologie v českém a bulharském překladu: kontrastivní analýza*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. S. 130–135.

3.6. O komunikativno-pragmatičkom aspektu češke frazeologije i paremiologije (Комунікативно-прагматичний аспект чеської фразеології і пареміології, 104–112) govori se u

člancima šeste skupine; bibliografske jedinice od 828. do 907. Npr.:

Рычева Е. Прагматический потенциал фразеологических единиц в дискурсе чешских и российских политиков. *Obraz světa v jazyce a frazeologii II. Picture of World in a Language and Phraseology* / ed. L. Janovec. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta 2020. С. 427–436.

3.7. О чешкој фразеологiji и пареміологiji у контексту корпусне лингвистике (Чеська фразеологія, пареміологія і корпусна лінгвістика, 113–119) govore članci sedme skupine; bibliografske jedinice od 908. do 965. Npr.:

Fedosov O. Verbální asociace, frazeologie a korpus. *Jazyky a jazykověda: Sborník k 65. narozeninám prof. Františka Čermáka*. Praha: FFUK – Ústav ČNK, 2004. S. 63–81.

3.8. Članci osme skupine vezani su za temu češke frazeologije, paremiologije i problema prijevoda (Чеська фразеологія, преміологія і проблеми перекладу, 120–125); bibliografske jedinice od 966. do 1015. Npr.:

Назаренко Л. Ю. Калькування як один із способів перекладу чеських стійких порівнянь українською мовою. *Slavica Tarnopolensia* (Тернопіль). 1997. No. 4. С. 109–112.

3.9. Deveta se skupina bavi kontrastivnim rakursom češke frazeologije i paremiologije (Компаративний ракурс чеської фразеології і пареміології, 126–153); bibliografske jedinice od 1016. do 1248. Npr.:

Bergerová H. Zum semantischen Feld des Ärgers: Am Beispiel deutscher und tschechischer Phraseologie. *Phraseologie disziplinär und interdisziplinär*. Tübingen: Narr, 2009. S. 401–411.

4. Čtvrti dio Bibliografije sadržava popis članaka, priručnika, zbornika radova ili sažetaka u kojima se obrađuje lingvodidaktički potencijal češke frazeologije i paremiologije (Лінгводидактичний потенціал чеської фразеології і пареміології, 154–162); bibliografske jedinice od 1249. do 1326. Npr.:

Мокиєнко В. М. Чешская фразеология (спецкурс). *Чешский язык, немецкий язык – отделение бакалавриата кафедры славянской филологии: Методические рекомендации для студентов к учебному плану*. СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2012. С. 143–149.

Šindelářová J. Frazeologie a jazyková hra ve výuce mateřského jazyka. *Учені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. Сімферополь: Таврійський нац. ун-т імені В. І. Вернадсько-

ro. 2012. Tom 25 (64). No. 2 (1).
C. 57–64.

5. Peti dio donosi popis objavljenih prikaza različitih tipova publikacija vezanih za češku frazeologiju i paremiologiju (Рецензії, 163–177); bibliografske jedinice od 1327. do 1451. Npr.:

Степанова Л. Словарь хорватских компаративных фразеологизмов со славянскими параллелями. Рец.: Željka Fink Arsovski i kol. Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema, Zagreb: Knjigra 2006. 439 s. *Opera Slavica*. 2006. R. XVI. No. 4. C. 70–72.

Nakon same bibliografije slijedi popis prezimena koja se pojavljuju u navedenih pet dijelova (Іменний покажчик, 178–191), a uz svako su od njih naznačene stranice gdje se nalazi jedinica pojedinog autora.

Kao što Ljudmyla Danylenko naglašava u uvodnom dijelu, naslovi radova u publikaciji *Чеська фразеологія и пареміологія. Бібліографія джерел XIX – 20 років XXI ст. Česká frazeologie a paremiologie. Bibliografie pramenů 19 – 20. let 21. století* poka-

zuju osnovne tendencije razvoja češke frazeologije i paremiologije od samih početaka do naših dana (9). Prelistamo li ju i pogledamo teme radova u njoj, vidjet ćemo da se one odnose kako na teoretski plan, tako i na plan primijenjenih istraživanja. I što je posebno važno, ti se radovi u potpunosti uklapaju u trendove prisutne u radovima znanstvenika u drugim slavenskim zemljama, dapače, prisutne su i mnoge studije iz kojih vidimo da se radilo i na kontrastivnom planu. Svakako treba dodati da se *Bibliografija češke frazeologije i paremiologije* izvrsno uklapa u niz bibliografija koje se pojavljuju u drugim Slavijama. A koliko su one općenito važne za znanost, pokazuju i riječi prvoga ruskog bibliografa Vladimira Izmajloviča Mežova (Владимир Измайлович Межов, 1830–1894), koje je Lj. Danylenko stavila kao moto na 4. stranicu svoga uratka: *Бібліографія – це абетка кожної науки. Без неї неможлива будь-яка наукова робота* (*Bibliografija je abeceda svake znanosti. Bez nje je nemoguć bilo kakav znanstveni rad*).

Željka Fink